

Kritik mot Kriminalvården, anstalten Saltvik, för felaktig dokumentation vid granskning av försändelser

Beslutet i korthet: Försändelser till en intagen från Stockholms universitet och Livsmedelsverket har granskats av anstalten. Enligt Kriminalvården har anstalten varit medveten om att det rört sig om myndighetspost som ska behandlas på särskilt sätt, dvs. att försändelsen får granskas endast med stöd av 7 kap. 6 § fängelselagen (2010:610), FäL. Vid granskningen har anstalten emellertid felaktigt dokumenterat att granskningen skett med stöd av 7 kap. 7 § FäL. Kriminalvården kritiseras för det inträffade. Med anledning av vad Kriminalvården anför i sitt remissyttrande innehåller beslutet även uttalanden angående tillämpningen av bestämmelsen i 7 kap. 6 § FäL.

Anmälningar

I anmälningar, som kom in till JO den 16 juni och den 1 juli 2011, framförde AA klagomål mot Kriminalvården, anstalten Saltvik. Han anförde därvid att anstalten hade granskat s.k. myndighetspost utan att det förelegat misstanke om oriktig avsändare (jfr 7 kap. 6 § FäL, JO:s anm.).

Till anmälan fogade AA två kuvert med s.k. granskningsstämplar. Av stämplarna framgick bl.a. att försändelserna – som enligt logotyperna på kuverten kom från Stockholms universitet och Livsmedelsverket – hade granskats med stöd av 7 kap. 7 § FäL.

Utredning

Anmälningarna, jämte bilagor, remitterades till Kriminalvården för yttrande. I sitt svar anförde myndigheten (region Nord), genom regionchefen BB, följande.

AA har i anmälan till JO klagat på att anstalten Saltvik har granskat brev till honom från svenska myndigheter, trots att misstanke om oriktig avsändare inte funnits.

Utredning

Vid tidpunkten för de aktuella händelserna har AA vistats på anstalten Saltviks säkerhetsavdelning.

Anstalten Saltvik har uppgett följande.

Regelverket är känt för dem som arbetar med brevgranskning. Försändelserna till AA var skrymmande och det fanns inte någon annan uppgift om avsändare än tryckta logotyper på kuverten. Man bedömde att Stockholms universitet och Livsmedelsverket är stora enheter och att deras kuvert kan användas av andra än anställda där, varför angiven avsändares riktighet ifrågasattes. På grund av försändelsernas storlek och form fanns misstanke om att de innehöll något otillåtet föremål. Anstalten har förbisett att kryssa i brevgranskningsstämpeln på riktigt sätt med angivande av att granskningen syftat till att utröna vem avsändaren är. Anstalten har istället angett att granskning skett för att undersöka om försändelsen innehållit något otillåtet föremål.

Tillämpliga bestämmelser

Tillämpliga bestämmelser angående försändelser finns i 7 kap. fängelselagen (2010:610) samt i 7 kap. Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse (FARK fängelse) (KVFS 2011:1, JO:s anmärkning). Här framgår bland annat att en försändelse mellan en intagen och en svensk myndighet ska vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av en sådan försändelse till en intagen är oriktig får försändelsen granskas i syfte att utreda vem avsändaren är (7 kap. 6 § FäL).

Av 7 kap. 21 § FARK Fängelse framgår att alla försändelser till och från en intagen på säkerhetsavdelning, förutom så kallad myndighetspost, ska granskas. Av 24 § följer att den intagne ska underrättas när en försändelse har granskats och att underrättelsen bland annat ska innehålla information om vilken typ av granskning som har utförts och med stöd av vilket lagrum granskningen har skett.

Bedömning

De försändelser som tillsänts AA har haft svenska myndigheter som avsändare. Försändelserna ska därför som huvudregel vidarebefordras utan granskning. Mot bakgrund av försändelsernas utseende – och med beaktande av hur lätt det med modern teknik är att förespegla att en försändelse kommer från annat håll än den egentliga avsändaren – har anstalten haft skäl att misstänka att avsändarna var oriktiga. Kriminalvården har inte någon skyldighet att på andra sätt än genom granskning utreda vem avsändaren är (prop. 2006/26 s 27). Kriminalvården menar alltså att granskning i syfte att utröna vem avsändaren är inte har varit obefogad. Däremot har anstalten inte tydliggjort syftet med granskningen och inte heller dokumenterat syftet för den intagne på rätt sätt, vilket förtjänar kritik. Det har funnits misstanke både om oriktig avsändare och om att försändelserna innehållit något otillåtet föremål. Någon tydlig skillnad på de båda granskningsgrunderna har inte gjorts eftersom försändelsernas utseende utgjort grunden för både misstanken om oriktig avsändare och misstanken om otillåtet innehåll. Anstalten har dock haft klart för sig att det rört sig om myndighetspost som ska behandlas på särskilt sätt. Trots att anstalten har angivit att regelverket är känt finns det enligt region Nord anledning att kontrollera att brevgranskande personal är införstådd med de regler som gäller och med anstaltens rutiner för brevgranskning. Kriminalvårdschefen har därför getts i uppdrag att se till att sådana kontroller regelbundet görs, särskilt vid förestående semesterperioder och andra tillfällen när vikarier anlitas.

AA kommenterade remissyttrandet. Han anförde därvid bl.a. att han vid tiden för de aktuella händelserna inte var intagen på säkerhetsavdelning.

Bedömning

Rättslig reglering m.m.

Kriminalvården har redogjort för den rättsliga reglering som aktualiserats med anledning av AA:s anmälan till JO. Med anledning av att Kriminalvården i det

sammanhanget redogjort för bestämmelsen i 7 kap. 21 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse (KVFS 2011:1) vill jag anföra följande.

Granskningen av de i anmälan aktuella försändelserna genomfördes den 14 respektive den 29 juni 2011. Av utredningen i ett annat ärende (JO:s ärende med dnr 4346-2011) framgår att Kriminalvårdens dåvarande generaldirektör, i beslut den 1 juli 2011 i ärendet med dnr 21-2011-014983, förordnade att AA fr.o.m. den dagen skulle vara placerad på säkerhetsavdelning. Vid tidpunkten för granskningen av de aktuella försändelserna var AA dock intagen på normalavdelning i säkerhetsenhet. Bestämmelsen i 7 kap. 21 § KVFS 2011:1 är således inte tillämplig beträffande nämnda försändelser.

Granskningen av försändelserna m.m.

Genom utredningen har framkommit att anstalten ansett det nödvändigt att granska de aktuella försändelserna. Huruvida det funnits anledning att vidta denna åtgärd är en bedömningsfråga som det inte ankommer på JO att uttala sig om. Utredningen har dock visat att dokumentationen över granskningen varit felaktig, och det inträffade förtjänar kritik.

Med anledning av innehållet i Kriminalvårdens remissyttrande vill jag tillägga följande.

Av yttrandet framgår att anstalten ”bedömde att Stockholms universitet och Livsmedelsverket är stora enheter och att deras kuvert kan användas av andra än anställda där, varför angiven avsändares riktighet ifrågasattes”. Vidare framgår att ”mot bakgrund av försändelsernas utseende – och med beaktande av hur lätt det med modern teknik är att förespegla att en försändelse kommer från annat håll än den egentliga avsändaren – har anstalten haft skäl att misstänka att avsändarna var oriktiga.”

Jag kan ha viss förståelse för Kriminalvårdens resonemang om den moderna teknikens möjligheter att förespegla viss avsändare. Enligt min uppfattning kan emellertid en myndighets storlek i sig inte vara avgörande för om det finns anledning att ifrågasätta avsändarens riktighet. Även mindre myndigheters logotyp eller kuvert skulle kunna användas av obehöriga. Kriminalvården måste – oavsett vilken myndighet som angetts som avsändare – i varje enskilt fall bedöma om det finns anledning att misstänka oriktig avsändare och om försändelsen därmed får granskas enligt 7 kap. 6 § FäL.

Övrigt

Under min inspektion av bl.a. anstalten Saltvik den 14–16 februari 2012 sammanträffade jag med AA. Han förevisade då två försändelser till honom från Stockholms respektive Göteborgs universitet. Enligt stämplarna på försändelserna hade granskningen genomförts med stöd av 7 kap. 7 § FäL. AA gjorde därvid gällande att anstalten felaktigt fortsätter att granska s.k. myndighetspost på andra grunder än de som anges i 7 kap. 6 § FäL.

Enligt remissyttrandet har regionen gett kriminalvårdschefen vid anstalten Saltvik i uppdrag att kontrollera att brevgranskande personal är införstådd med de regler och rutiner som gäller för brevgranskning. Mot bakgrund av vad som framkommit vid inspektionen av anstalten framstår det som tveksamt om regionens uppdrag till kriminalvårdschefen har gett önskat resultat.

Ärendet avslutas.